

ΚΥΡΙΑΚΗ 19 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2021

ΤΑΞΗ: Α΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: Ν. ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Συντονίστρια: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΡΗΣΤΑΚΗ

Υπεύθυνη καθηγήτρια: ΕΛΙΝΑ ΔΟΥΔΟΥΜΗ

Κριτήριο αξιολόγησης από την Τράπεζα Θεμάτων

Κείμενο1

Αναλφαβητισμός: Ένα κληρονομικό πρόβλημα

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Καθημερινή» και έχει ως πηγή του αποτελέσματα από την έρευνα που διεξήγαγε το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 16 – 04 – 2021. (διασκευή)

Σύμφωνα με μελέτη του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου, το 32% των Ελλήνων υποεκπαιδευμένων¹, βλέποντας ένα λογαριασμό της ΔΕΗ, δεν μπορεί να καταλάβει ποια είναι η ημερομηνία πληρωμής του...

Ο αναλφαβητισμός είναι ένα φαινόμενο που αναπαράγεται. Κληρονομείται τις περισσότερες φορές από γενιά σε γενιά, καθώς η εκπαίδευση των παιδιών συνδέεται άμεσα με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων. Το φύλο, η οικονομική κατάσταση και ο τόπος διαμονής αφήνουν το αποτύπωμά τους στις περιπτώσεις ανάπτυξης του αναλφαβητισμού. Σύμφωνα με στοιχεία της Ουνέσκο, το μεγαλύτερο κύμα αναλφαβητισμού πλήττει τη νότια και δυτική Ασία, την Αφρική και τα αραβικά κράτη. Μάλιστα, η Μπουργκίνα Φάσο θεωρείται η χώρα με . . . το χαμηλότερο ποσοστό αλφαβητισμού στον κόσμο, μόλις με 12,8%. Ακολουθούν ο Νίγηρας με 14,4% και το Μαλί με 19%.

Στη χώρα μας, σχεδόν ένας στους δύο χαρακτηρίζεται ως υποεκπαιδευμένος (λειτουργικά αναλφάβητος). Αυτό αποδεικνύει και έρευνα που έχει πραγματοποιήσει το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου. Το ποσοστό των ερωτώμενων που δεν έχει ολοκληρώσει εννέα έτη εκπαίδευσης φτάνει το 44,8%, ενώ όσοι δεν παρακολούθησαν το Δημοτικό ή δεν ολοκλήρωσαν τη φοίτηση σε αυτό, είναι το 26,7% του συνόλου.

Πρώτες το νήμα του αναλφαβητισμού κόβουν οι γυναίκες, καθώς αποτελούν το 73,5% των απόλυτα αναλφάβητων, ενώ στους άντρες το ποσοστό φτάνει το 26,5%. Αυτό ενισχύεται από την παρουσία κοινωνικών ανισοτήτων, ακόμα και στον 21ο αιώνα. Οι ρίζες του αναλφαβητισμού, επίσης, επεκτείνονται στη φτώχεια και στις βιοποριστικές ανάγκες, στο χάσμα μεταξύ των επαρχιών και των αστικών κέντρων, στις ελλείψεις του σχολείου και

της παροχής παιδείας και σε κάποιες περιπτώσεις σε πολεμικές εχθροπραξίες. Οι πιο ευάλωτες ομάδες ανθρώπων απέναντι στο πρόβλημα του αναλφαβητισμού είναι οι μειονότητες, όπως οι αθίγγανοι, και οι μετανάστες.

Επίσης, παρατηρείται ότι το φαινόμενο έχει πιο έντονη παρουσία σε συγκεκριμένους εργασιακούς τομείς. Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς, ανειδίκευτοι εργάτες και τεχνίτες - χειριστές μηχανημάτων παραμένουν υποεκπαιδευμένοι. Ενδιαφέρον, ωστόσο, προκαλεί το γεγονός πως ένα 34,5% των ιδιοκτητών και διευθυντών καταστημάτων και επιχειρήσεων ανήκουν σε αυτή την κατηγορία.

Καθοριστικό, ωστόσο, ρόλο για την αναπαραγωγή του φαινομένου διαδραματίζει το οικογενειακό περιβάλλον. Το 86% των ερωτώμενων που δεν έχουν ολοκληρώσει την 9χρονη εκπαίδευση, είχαν έναν πατέρα, ο οποίος παρομοίως δεν πήγε στο σχολείο.

Οι συνέπειες του αναλφαβητισμού δεν πρέπει να υποτιμώνται. Η υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου, που προάγει το φαινόμενο του αναλφαβητισμού, δεν συνάδει με την πρόοδο και την εξέλιξη του ανθρώπου. Ο αναλφάβητος συχνά απομονώνεται ή νιώθει εσωστρεφής και αποκλεισμένος από κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα και πλημμυρίζεται από συναισθήματα κατωτερότητας. Επιπλέον, περιορίζεται το φάσμα εργασιών, στο οποίο μπορεί να ανταποκριθεί και δεν είναι λίγες οι φορές που το άτομο εξαρτάται από άλλους. Επομένως ο αναλφαβητισμός δεν είναι παρά τροχοπέδη² στην ανάπτυξη κάθε τομέα.

Για την καταπολέμηση του προβλήματος, χρειάζεται η ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση τόσο των κρατικών φορέων όσο και η εξατομικευμένη συνεισφορά. Η απαγόρευση της παιδικής εργασίας θα είναι σωτήρια, όπως και η οικονομική ενίσχυση των ασθενέστερων τάξεων και λαών, αλλά και η ενίσχυση ακριτικών και αγροτικών περιοχών. Είναι γεγονός πως η πιο διαδεδομένη αιτία εγκατάλειψης του σχολείου είναι η οικονομική ανέχεια.

1υποεκπαιδευμένος: ο άνθρωπος που μπορεί να γνωρίζει γραφή και ανάγνωση, αλλά δεν κατανοεί όλα όσα διαβάζει (λειτουργικά αναλφάβητος).

2 τροχοπέδη: (κυρ.) το φρένο / (μτφ.) κάτι που εμποδίζει ή επιβραδύνει την εξέλιξη μιας διαδικασίας

Κείμενο 2

Εγκώμιο στη μάθηση

Το κείμενο αποτελεί μέρος της συλλογής «Ποιήματα» του Μπέρλοντ Μπρεχτ (1949) σε μετάφραση Νάντιας Βαλαβάνη. Εκδόσεις: Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1992.

Μάθαινε και τ' απλούστερα! Γι' αυτούς
που ο καιρός τους ήρθε
ποτέ δεν είναι πολύ αργά!
Μάθαινε το αβγ, δε σε φτάνει, μα συ
να το μαθαίνεις! Μη σου κατοφανεί!
Ξεκίνα! Πρέπει όλα να τα ξέρεις!
Εσύ να πάρεις πρέπει την εξουσία.

Μάθαινε, άνθρωπε στο άσυλο!
Μάθαινε, άνθρωπε στη φυλακή!
Μάθαινε, γυναίκα στην κουζίνα!
Μάθαινε, εξηντάχρονε!
Εσύ να πάρεις πρέπει την εξουσία.
Ψάξε για σχολείο, άστεγε!
Προμηθεύσου γνώση, παγωμένε!
Πεινασμένε, άρπαξε το βιβλίο: είν' ένα όπλο.
Εσύ να πάρεις πρέπει την εξουσία.
Μην ντρέπεσαι να ρωτήσεις, Σύντροφε!
Μην αφεθείς να πείθεσαι
μάθε να βλέπεις συ ο ίδιος!
Ό,τι δεν ξέρεις ο ίδιος
καθόλου δεν το ξέρεις.
Έλεγξε το λογαριασμό
εσύ θα τον πληρώσεις.
Ψάξε με τα δάχτυλα κάθε σημάδι
Ρώτα: πώς βρέθηκε αυτό εδώ.
Εσύ να πάρεις πρέπει την εξουσία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50 – 60 λέξεις να συνοψίσεις τις απόψεις του συγγραφέα του **Κειμένου 1** για τα αίτια που δημιουργούν το πρόβλημα του αναλφαβητισμού.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει ο συγγραφέας στην έβδομη παράγραφο του **Κειμένου 1** «Οι συνέπειες του αναλφαβητισμού...κάθε τομέα» (μονάδες 2), με ποια λέξη αυτό διατυπώνεται (μονάδες 2) και με ποια επιχειρήματα καταλήγει σε αυτό; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«το μεγαλύτερο κύμα αναλφαβητισμού πλήττει τη νότια και δυτική Ασία» (2η παράγραφος),
«πρώτες το νήμα του αναλφαβητισμού κόβουν οι γυναίκες» (4η παράγραφος),
«(ο αναλφάβητος) πλημμυρίζεται από συναισθήματα κατωτερότητας».

Να αντικαταστήσεις τις παραπάνω υπογραμμισμένες φράσεις του **Κειμένου 1**, ώστε η λειτουργία της γλώσσας από μεταφορική να γίνει κυριολεκτική, προσέχοντας ώστε να μην

αλλάξει το νόημα στις προτάσεις που ανήκουν οι ζητούμενες φράσεις. (μονάδες 9) Ποια αλλαγή διαπιστώνεις στο ύφος του λόγου; (μονάδες 6)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Αξιοποιώντας δημιουργικά τις πληροφορίες από το **κείμενο 1**, αλλά και δικά σας επιχειρήματα να αναπτύξετε τις απόψεις σας σχετικά με τις επιπτώσεις του αναλφαριθμητισμού στη ζωή του ανθρώπου και τους τρόπους με τους οποίους το κράτος μπορεί να συμβάλει στον περιορισμό του. Το κείμενό σας να έχει τη μορφή ομιλίας την οποία θα εκφωνήσετε στη βουλή των εφήβων ως εκπρόσωπος του σχολείου σας. (250-300 λέξεις)

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στο ποίημα επικρατεί το β' ενικό πρόσωπο και η χρήση της προστακτικής έγκλισης. Ποιο είναι το επικοινωνιακό αποτέλεσμα της επιλογής αυτής από τον ποιητή;

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

- «Μάθαινε, άνθρωπε στο άσυλο!»
- «Μάθαινε, άνθρωπε στη φυλακή!»
- «Μάθαινε, γυναίκα στην κουζίνα!»
- «Μάθαινε, εξηντάχρονε!»

Να εντοπίσετε το σχήμα λόγου στους παραπάνω στίχους; Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο ρόλος του;

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια στάση υιοθετεί το ποιητικό υποκείμενο απέναντι στους αμόρφωτους ανθρώπους (μονάδες 10) και ποια είναι η προσωπική σου άποψη για αυτήν τη στάση; (μονάδες 5) (80-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Ευχόμαστε επιτυχία!!!